

МИЛЕ ТОМИЋ

СЕЋАЊА

Коректура: Octavia Nedelcu
Компјутерски слог: Mile Tomić
Корице: Mile Tomić

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MILE, TOMIĆ

Setiania = Amintiri / Mile Tomić. - București : Editura Universitară,
2017

ISBN 978-606-28-0551-7

82

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062805517

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul autorului

Copyright © 2017 – Rezervat autorului
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

МИЈЕ ТОМИЋ

СЕЋАЊА

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2017

I

ТЕЛЕ

Ево ме на селу. Више од педесет година провео сам у престоници. На селу сам био само на сахрани своје мајке. Отац ми је много раније преминуо, њему нисам морао долазити. За сахрану. После мајчине смрти, указала ми се је прилика да купим једну кућу у самом центру села коју не морам делити са никем. Купио, уредио по градском, да не кажем по немачком, систему. Кад је све било готово дошло је и моје пензионисање након 50 и нешто година радног стажа.

Реках, последњих двадесетак година није ме овуда бивало. Не знам да ли је то дуго или кратко време, појма немам колико то пхисички траје, али мени је било довољно да заборавим већину својих сељана. Знам им сва имена, знам им сва презимена и све надимке али слабо се сећам особе која једно од тих имена носи.

Полако, полако, прво са родбином, ближњом и удаљеном, са очеве или са мајчине стране, почео сам се некако сналазити. Али, и даље се сећам чешће ликова оних који су преминули него ових у животу. Људи мојих и старијих година преминули су. Њих нема више у селу. Млади су порасли, окућили се, њих још не познајем. Сељани ми кажу да је то сигуран доказ да сам остарео.

Поново сам на селу. Устајем као господин човек када сажелим. Попијем кафу, мало причекам, доручкујем, читам или пишем нешто, прегледам данашњу Политику и Вечерње новости преко интернета, порадим мало у воћњаку, ретко пратим телевизију, румунску или србијанску, сит сам лажи. Нека то они причају својем ћаћи, ја нисам остарео на њиховим јаслима. Имам лепу библиотеку, читам оно што до сада нисам стигао. Нисам имао времена и за своју душу. Обевезе, службене обавезе за мене су били најоштрији закон. А сада, једном речју живим и уживам.

Бечерње часове обично проводим са својим сељанима, старијим рођацима, поразговарамо о било чему, дознајем пуно њихових тајни, прошлих и садашњих. Иако живе у великим немаштинама, зарађују скромно и за голи живот, никада ми нису нешто затражили, нити новац, нити било какву помоћ. Ако их почастим пићем, не заборављају и учине све могуће да се, првом приликом, одуже. Ново, оно што је сасвим ново на селу јесу бадавције. Двдесетак младих и здравих особа преко целе ноћи лутају по селу, од крчме до крчме, пију и галаме, крећу се пешице или колима на којима се дере нека србијанска радиостанца као да су сви оглувели, а целог дана споавају. Радно врме у крчми престаје, по закону, и по напису на вратима, у 23 часова, али они пију и вичу до 3 или 4 ујутру. Нико њима не сме ништа да каже, разуме се ако не жели да му покраду по кући или у пољу, да га пребију дању или ноћу. Ту, на сред села. Полиција постоји, али њу ништа то не интересује. Има она

паметнијих послова, или ја, још нисам сазнао чиме се она бави. У мом граду знам да она брани и сарађује са лоповима, и да те Бог сачува да поднесеш неку писмену жалбу. Кривац ће одмах бити обавештен и учиниће све да те утиша.

Успевам, и на селу и у граду, да ником од њих не обраћам никаву пажњу, да их се клоним, да избегавам и њихову љубав, а нарочито њихову мржњу. Покушавам да сам решавам своје проблеме. До сада сам устевао, за будуће видећемо.

Рекох, или хтео да кажем, да увек, скоро увек, неколико часова проводим дневно на писању. Пишем неки свој нови научни рад, неку причицу или почињем неки свој нови роман. Ових сам дана завршио свој седми. Ако прегладам оно што је написано, примећујем да сам догурао до четрдесете ауторске или коауторске књиге. Колико ће их још бити, то само Бог зна. Ако постоји, што кажу моји сељани. Ја се о томе још не изјашњавам.

Иако ми више пасош није потребан, нисам желео да се, преко лета, придружим неком од рођака и да скокнем, са њима, до Србије. Ту је, на неколико стотине метере, мене стварно не занима.

Путовао сам често за Београд возом из Букурешта колима за спавање, тамо је увек све било у најбољем реду и код румунске и код србијанске царине. Иако су ми се неки пријатељи, који су путоивали обичним вагонима, често жалили и на једне и на друге. Нисам на те детаљности обраћао пажњу.

Али нико не зна шта га, у животу чека. Већ је месец дана од како сам стално на путу. Нисам се ни

надао да ћу, скоро свакодневно, бити на граници са Србијом. Неки мој даљњи рођак решио се да ми затражи помоћ. Обичан је сељак, старији је од мене десетину година, нема пасош нити је био у Србији последњих двадесетак година, оба сина су му у Америци, супруга преминула а он живи од дечије помоћи и од онога што још може да уради. Увек сам се дивио његовој сељачкој интелигенцији. Иако самоук, знао је о свему по нешто и умео је да све то прикаже, оцени и осуди. Дивота је са њиме разговарати. Ретко се љутио, још ређе вређао кога иако би, скоро увек, био у праву.

Ево га код мене сасвим другачијег. Срдит до Бога, не види никаво решење, изгубио сваку наду. Има од своје краве једно теле, скор ће му година. Када ради на својој њиви води и теле да пасе поред њега. Скоро су се спријатељили па га зато и неје хтео продати градској касапници. Нека још порасте, може имати своју вучу са кравом, оно мало земље да пооре, нешто де пренесе кући са поља или да га прода неком за јарам, а не за клање. И тога је дана теле пасло поред њега, и тада се кретало испред или иза њега, ближе или мало даље од њега. Али га је само данас видео како се креће према србијанској граници, како прелази границу у како нестаје као да је у неку јаму пао. И све то, каже он, једноставно је нестао за трен ока. Скочио је до границе, довикивао али није прелазио у Србију. Можда би то и учинио да му се није појавио неки србијански граничар и упитао зашто се дере на граници?

- Теле ми је прешло границу, треба да га вратим.

- Не можеш ти овде прећи грасницу, пуцаћу те. Иди на гранични прелаз и тамо расправљај.

- Можете Ви погледати где ми је теле и да ми га вратите?

- Не чувам ја влашке теоце већ србијанску границу. Пази само да је не прегазиш, рече љутито и оде.

На граничном прелазу није могао да ступи у контакту са србијанским цариником јер није имао код себе пасош. Једино што је могао да учини било је оно најгоре, да остави писмену молбу румунској царини, па ће је они предати србијанској. Како ће то написати, више је од двадесетак година од како није ни дирнуо оловку а, са друге стране, он сада већ слабо види, нема ни парченце хартије, а ни оловку. Дали су му на румунској граници и написао целу страницу скоро за читав сат. Оставио то тамо, а сутрадан извадио себи пасош.

Биће месец дана од како свакодневно долази до србојанске царине да се распита о свом телету. Србијанска царина је предала његову молбу најближој општинској управи. Распитали се и они око телета, али њега нигде нема. Као да га је вук појео.

Разочаран и без икакве наде, обратио се мени за помоћ. Шта сам могао друго да учиним него да пођем истим путем.

На румунској царини лако се може приметити да Немци имају право када, и дан данас, тврде да је Румуији требало још стотину година да буде примљена у Европску унију иако је она већ неколико година то постигла не својом заслугом за Европу, већ оним што је

имале и умела да помуди светским ваневропским газдама.

Туда сам пролазио некада, пре четрдесет година. Долазе кола из Србије, цариник затражи документе, нареди да се отворе сва врата на колима, узима за себе део онога шта ту има, од воћа, од пића, од намирница или било кавих србијанских производа. Не питајући никога ништа. Ставља печат на улаз, враћа документе и збодом. Носи отето у канцеларију па се изнова враћа наредним колима. И све поново. Путник, ни речи. Сви умукли и пазе шта ће им остати. Ако се побуни, то ће му бити последњи прелаз са нечим из Србије. Тако, ето, мало ја, више ти и све је у реду. Ако бих ја то пренео Царинској управи у Букурешту, они би мене прогласили за највећег клеветника државних установа. И сами тамо одлазе, проверавају и не враћају се празних руку.

Код србијанске границе ствари стоје мало другачије. И тамо је дошло до кадровских промена, запослили су млађе људе али лошијег, много лошијег квалитета од предходних остарелих и некако већ засићени свега и свачега што је прешло овим путем.

На овом граничном прелазу најближем Дунавској клисури углавном улазе и излазе припадници стрпске мањине из оно 13 српских насеља са леве обале Дунава. Има ту око 15.000 Срба. Србијански цариник ретко ће сам узети нешто из путничког пртљага. Обично пита:

- Могу ли ово узети, могу ли ово, аха, а ово? Е баш ти хвала, Румунче, вози се.

Али најчешће наручује Румунчету при самом улазу;

- Када се вратиш донеси ми картон кента или флашу вискија, кекс тај и тај и све тако редом.

И то румунском грађанину чија је држава члан Европске уније и НАТО-а. Ту он дели правду и нико нема право да се буну ни дан данас. Све је као за време злогласног србијанског и румунског комунизма. Ни грам измене. Ни грам поштења.

Али, ипак има неких фантастичних измена ових полуписених државних службеника и то само према Србима из Румунјије. За њих, без иједног изузетка, Срби у Румунији не постоје. То су Влаја, Влајић, Влашчић, Румунчић, Румунац или, једноставно, Вла, Власи. Србин, ни у ком случају.

Тако сам и ја дочекан, морам рећи уз сва извињења, ја који преко педест година живим далеко од Србије, који гајим код Румуна љубав према свему што је србијанско, према језику, књижевности, култури, историји и све тако редом.

- Имаш ти пасош?

- Мени се морате обраћати са Ви, могао бих да Вам будем дед, али не само због тога него што, највероватније, имам више од Ваших пет разреда.

- Откуд ти знаш српски кад видим да си Румунац?

- Не бих се стидео да сам Румун, али случајно, и не мојом кривицом, ја сам Србин, разуме се, не Србијанац. Него, молим Вас позовите шефа ове Царинске станице или одведите ме код њега.

- Влаја има и претензија. Будало, овде је Србија. Шефе, молим те дођи, рече неком старијем човеку у близини.

Шеф се проближи, узима мој пасош, види да је из Букурешта, прелистава га, нисам им давно долазио, затвара пасош, пружа ми га па се обрати свом млађем колеги.

- Шта жели господин?

- Ма слушај шефе, дошо ми је на главу са оном Влашком старом будалом која већ два месеца лута за својим несталим телетом.

- Нама је све око телета јасно, рекао ја шефу. Нисмо се Вашем колеги обратили са никаквом молбом једино са жељом да се понаша цивилизовано. Ми се враћамо из Србије, ништа нисмо купили нити тамо продали.

- Ви, Румунци, непрестано сматрате да сте паметнији од нас. Седите тамо у вашој Влашкој ако нисте способни да поштујете наше законе.

- Није реч о никаквом закону, рекох.

- Закон је оно што ја, или било ко од мојих колега, пожели, и сви сте ви, Вашићи, обавезни да се томе подчините. И сад марш у мајчину, да вас више нисам видео на територији Србије.

- И ја бих рекао да имате право. Одмах одлазимо. Само Вам морам рећи и ово: Волим и поштујем Албавце зато што они воле и поштују своје Албанце ма где се налазили; волим и поштујем Хрвате зато што они воле и поштују све Хрвате ма где се они налазили али мрзим Србијанце свим својим порамма једино зато што они мрзе, истом мером, све своје Србе ван Србије. Више сам пута чуо људе који проклињу Хитлера, не за оно што је учинио са Јеврејима, већ зато што није довршио оно што је започео. Чуо сам, такође,

последњих година како неки проклињу Била Клинтона, не зато што је бомбардовао Србију, него зато што то није дотерао до краја.

Ухватио сам за руку свога рођака и кренуо ка излазу из Србије. Он се је одједном зауставио и свом снагом довикнуо своју последњу молбу царинарима Србије:

- Молим вас помогните ми да нађем своје теле. Скоро је премашило годину, веома је јешно, брзо ће постати во. Плашим се да га тада више нећу моћи препознати међу вама.

Царинарници су се загледали, мало зинули да би боље чули и, као да нису ништа разумели нису изустили ни једну реч. Зграбим мог рођака за руку и појурим према излазу.

- Бежи док се не присете. Њима памет слабо ради, али може и да проради, рекао ја њему и изашли смо, под хитно, из Царине, узели кола и право према Румунији. Свом брзином да нас нико више не чује и не види. Нисмо их више видели, не знамо шта су предузели. Само је мој рођак остао са питањем:

- А зашто се ми журимо? Имамо времена цели дан.

Телета није било нигде. Купио сам свом рођаку друго теле. Његова последња молба србијанским царинарима вредела је много више. То ти је, видите и сами, невина сељачка мудрост.

Ето, прошло је и то. Рекох, од тада је протекло много година. Кажу да се сада у Србију путује без пасоша, довољна је само лична карта.за Румуне и, разуме се, и за нас, Румунце.

Нема више ни телета, ни мог рођака. Теле је постасло крава, рођак је уживао са млеком и сиром све док није дошло време да се опрости од нас. Све се то догодило преко зиме када ја нисам на селу. Нико ми није могао објаснити где ја та крава вестала. Највероватније не на неком значајнијем положају у порестоници, Боже сачувај, у Паралмету. Сви говоре да је била млечна крава, а клеветници тврде да лепо виме отвара свака врата до последњег циља. А, може и даље.

Испричао сам све то тек тако да се мој покојни рођак не заборави.

Ево, већ је двадесетак година од његове смрти. О њему се још ретко ко сећа, о телету нико.

Миле Томић - Румунац

У Букурешту, о мојим светим праведним Јоакиму и Ани,
22. септембра, 2010.

ПС Молим редакцију да исправи, без моје сагласности, све евентуалне словне грешке, а остале да остави на моју душу.

II

БАТА-ЈОВАН

Мој комшија се зове Јован. Нисам сигуран како да га дозивам, старији је од мене десетину година, увек је изгледао јачи и снажнији од других његових вршњака, али не памтим да је измлатио кога, иако је имао много повода. Нисмо се дуго видели па, помислио сам да мало припазим на његове покрете ван куће и да ја њега прво поздравим. Старији је човек.

- Добар дан комшија! Где си поранио? рекао ја чим сам га приметио да излази из куће.

- Није баш тако рано, али се ни не може раније. Пала је роса, треба мало причекати да нестане. То код вас у граду нема.

- Тамо се све рачуна према сату. Знаш колико ти времена треба да стигнеш ујутру на посао, додаш бар фрталъ сата за сваки случај и пазиш да на време изађеш из стана. Није те брига ни о роси, ни о невремену. Ти знаш свој пут. Него, кад се већ не журош, пређи пут код мене да попијемо по једну кафу. Тек сам је скувао. Знаш, кафу не ваља пити сам, нарочито ону прву ујутру.

- Ево ме, ту сам, комкшија. Само да се обујем.

- Нема овде код мене ни росе, ни трња. Пређи пут.

- Ту сам.

Седне мој комшија до мене, налијем му кафе у упитам га:

- Колико си година старији од мене?

- Зар си то заборавио? Тачно дест година.

- Како би требало да ти кажем, бато или чико?

- Ја мислим да ми је бато довољно, нисам баш толико стар, а ни ти толико млад.

- У реду, бата-Јоване. Ретко смо се виђали, ја све по граду, код тебе пуно послова и код куће и у пољу, никад да мало поразговарамо.

- Ја сам од малена у пољу, ти од малена по школама у граду. Долазио си лети, када је на селу највише посла. Тебе су држали код куће, ниси никада био у пољу на неку тежу радњу. Кад да те видим? Немамо ми, на селу, времена за никакве разговоре са свакем ко бије асфалте по градовима. Ми смо ту да радимо, да се дотерамо у послу. Да нешто научимо од старијих. За млађе никада времена.

Бата-Јован је дошао бос код мене. Сада му први пут видим чисте ноге црних ноктију као да је љуштио зелене орахе њима.

- Шта гледаш моје ноге? Видиш онај знак на левој ноzi, на сантиметер-два, одмах озго прстију?

- Видим. Лепо се познаје. Шта си ту патио?

- Остави то. Срушио се неки зид поред мене. Све ми је огуљио ногу и пребио ми ту кост. Али, залечило се је без лекова и доктора. Таква су била времена.

- Сада имате и лекара и лекова?

- Пусти ме на миру. Какви лекари, какви ликви? Ја нисам осигуран, нигде нисам ни запослен. Све то треба

да плаћам, а једва излазимо с краја на крај. Имамо мало више кромпира и то продам да исплатим порез на кућу и оно мало земље. Од проданог лука исплаћујем поповину и струју. Ми имамо оно најважније из баште, али много треба да купимо. Чиме, кад новаца немамо? Моји су родитељи остарели, примају неку црквицу од пензије, једва да се њом можемо припремити за зиму. И нама требају ципеле, одело, и ми смо људи. А њих не могу оставити без лекова и све тако. Ни сам не знам како ћу са својом децом. Треба да науче неки занат, бар неки занат, да не иструле овде на селу без посла и леја.

- А ја увек мислио да ти уживаш.

- Добро познајеш нашу породицу. Ми се никоме не вајкамо. Прикупимо се и сами се сналазимо. Ја не могу више да напустим село, помреће ми родитељи без наше помоћи. А ни супругини нису баш у најбољим годинама. Они су пали на наша леђа. Она је јединица, све она наслеђује, али све она треба и да побрине. Ту морамо са њима док су живи. Дацу спремана за Решицу или Темишвар, старијег сина дајем на занат да буде аутомеханичар. То нам треба и овде. Млађег ћу дати да буде водоинсталер, то је сада најпотребније и у нашем, и у околним селима. Од та два заната се може лепо живети. Можда ће се бар један ожени и настанити овде, код нас, за другога имамо кућу моје супруге, код таста и таште. То планирамо, појма немамо како ће нам испасти. Кукуруз не смем да продам, морам два свињчета да угојим, година је дугачка, треба нам и масти и меса, а пара од никуда. Грожња имамо мало, али већину вина продајемо око нове годиме, око Божића, када је најскупље. Треба ће нам око деце,

најесен нам старији одлази на занат. Треба да га обувамо, да га оденемо, неки ће леј и њену требати. Срећом занат нас ништа на кошта. Од друге године примиће и он свој цепарац, колико да му ми више не дајемо. Али долази овај други, морамо поново и са њима сносити све трошкове. То ће да нам потраје још неколико година. Узели смо од нашег комшије, да му радимо земљу напола. Кад оберемо, пола њему, пола нама. То све продајемо, треба дрва за зиму, на кући треба понешто наместити и то све кошта. Бунар нисмо већ година очистили, а нема мајстора јефтинијег од пет стотина. То је више од једних коли кукуруза и само ако нађеш доброг купца.

- Нећу да улазим у твоје проблеме, али ти морам рећи да нисам веровао да су тако прорачунат, толико предвидљив и толико добар домаћин. Да си школован човек, био би добар и за министра.

- Молим те немој да ме вређаш. Какав министар. Ти мислиш да ја не пратим шта се дешава у нашој држави. Ја се стидим наших министара. Ти ме вређаш када ме поређујеш са њима.

- Нисам то хтео рећи, али имаш право. Драго ми је да се сналазиш око својих проблема, око потреба сваке особе у твом дворишту. Ништа и никога нисо заборавио.

- Нисам и не смем. Неки леј морам и ја да набавим. Суботом ноћу и недељом поподне проводим на Дунаву. Увек упецам двадесетак килограма. Мало, много, мени је довољно. Већину те рибе продајем у нашем и у суседном селу. Имам своје клијенте, већ годинама ја их снабдевам свежеом рибом. Увек нешто

остане и за нас. То је само за дућан, треба и нама соли и брашна, да ни не изређам све. Имам неку дозволу за риболов, за аматерски риболов. Знам да често прелазим дозвољене границе, треба да се увек припазим. Али, научио сам занат. Две стотине леја имама увек у цепу. Ухвате ме, платим им и они одлеазе. На месец, два враћају се. Не ухвате ме увек са већом количином рибе. Долази или мој отац или моја супруга, свака два сата на обалу Дунава. Ако има нешто дајем им знак да причекају, ако нема ништа, дајем из знак да се врате кући.

- Ето, кад смо већ код тога, следећи пут донеси и мени до два килограма неку рибу.

- Али да нема костију и да је, кажи каква.?

- Сада се зезаш од мене. Како да нема костију?

- Ја имам своје старе клијенте, па, ако ми, случајно, нешто остане непродато и шта ми остане, могу ти показати па сам изабери. Код мене је риба 15 леја килограм, било која, било каква. Некад боља, некад гора. Шта остане непродато, моја жена спреми нама. Али, ја увек имам бригу да оставим једну, најбољу рибу и за своју душу, и за моју децу. Ту ни не показујем муштерији. Одмах остављам жени, она зна шта наши воле и приреми је док се ја вратим кући. Него, о чеми све разоварамо Охладила ми се кафа.

- Почели смо о твојој младости, а стигло скоро до твоје старости. Нама ће стварно требати један цели Божији дан да се напричамо.

- Тек сам размишало да ти причам нешто из моје младоти и прешли на сасвим други разговор. Да ти кажем још ово и морам на посао. Наљутиће се супруга

на мене, неће она сама у поље. Него, пази овако, да ти и то кажем. Једног сам се дана присетио мог деде који ми је причао да је и он некада, у мојим годинама, чувао краву, исто ка и ја тада. Рече ми он де је онда било у близини неколико лисичијих рупа. Једна за улаз, друга за излаз. Код рупе за излаз увек је било много бува. Треба да је много бува било у лисичијој јазбини па их је она, на својој кожи извела напоље. Каже ми дека да су преварили неке безобразне дечаке да припазе на излазној рупи када лисица изађе из рупе, а он ће да је протера са оне друге стране.

Већ сутрадан је мали Јован, сада, бата-Јован, обишао околину и прегледао лисичје рупе. Тамо су. Једна је црна од бува, на тридесетак метера, друга сасвим чиста. Начупа траве и покрије прашину око рупе и позове своје пријатеље, чуваре краве, да се тако прилепе уз земљу и да чекају док се лисица не појви на излазу. Нека тада скоче и штаповима да ударају у њу. Све договорено, све урађено баш како је Јованов деда урадио.

Све је мирво, сви полегали и ћуте. Прошло је пола сата а лисице нема док једна од њих није приметио да му је црна кошуља од бува. Раздрао се, расплакао се, али буве скачу с једног места на дрго, његову кошуљу не напуштају. Исто се је догодило и са осталим малишанима. Сви се развикали, узели краве за ланац и право кући.

Јован је остао са својом кравом, сачекао да они оду, па да тек онда, као и увек, крене кући. Одмах му приђе мајка и поче га прегледати. На њему нема ни једне буве.